

NIKOLAS SPARKS

Poslednja pesma

Prevela
Žermen Filipović

Laguna

Naslov originala

Nicholas Sparks
THE LAST SONG

Copyright © 2009 by Nicholas Sparks

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Mojim prijateljima
Terezi Park i Gregu Irikuri*

Ovo je prozno književno delo. Imena, ličnosti, mesta i događaji plod su piščeve mašte. Svaka sličnost sa stvarnim ličnostima, živima ili mrtvima, događajima i mestima sasvim je slučajna.

Izjave zahvalnosti

.....

Kao i uvek, moram najpre da zahvalim Keti, mojoj supruzi, i mom snu. Proteklo je divnih dvadeset godina i svako jutro kad se probudim, prvo što pomislim jeste koliko sam srećan što sam te godine proveo s tobom.

Moja deca Majls, Rajan, Landon, Leksi i Savana su mi izvor beskrajne sreće. Sve vas volim.

Moja urednica Džejmi Rab iz izdavačke kuće *Grand Central Publishing* uvek zaslužuje moju zahvalnost ne samo za sjajno obavljen posao, već za ljubaznost koju mi ukazuje. Hvala ti.

Deniz di Novi, producentkinja filmova *Poruka u boci*, *Šetnja za pamćenje*, *Noći u Rodanteu* i *Talisman*, nije samo genije, već i jedno od najboljih ljudskih bića koje poznajem. Hvala za sve.

Dejvid Jang, izvršni direktor izdavačke kuće *Hachette Book Group*, stekao je moje poštovanje i zahvalnost tokom godina koje provodimo radeći zajedno. Hvala, Dejvide.

Novinarke Dženifer Romanelo i Edna Farli nisu samo dobre prijateljice, već i divni ljudi. Hvala za sve.

Harvi-Džejn Kaul i Sona Vogel kao i uvek zaslužuju moju zahvalnost, ako ni zbog čeg drugog a ono zato što uvek kasno dostavljam rukopise, što umnogome otežava njihov posao.

Haui Sanders i Kia Kajatijan iz UTA su divni. Hvala vam za sve!

Moj advokat Skot Švimer jednostavno je najbolji u svom poslu. Hvala, Skote!

Takođe hvala Martiju Bouenu (producentu filma *Dragi Džone*), kao i Lin Haris i Marku Džonsonu.

Amanda Kardinale, Abi Kuns, Emili Svit i Šeron Krasni takođe zaslužuju moju zahvalnost. Cenim sav vaš trud.

Porodica Sajrus zaslužuje moju zahvalnost ne samo zato što mi je poželela dobrodošlicu u svom domu već i zbog svega što je učinila za film. Posebnu zahvalnost dugujem Majli, koja je odlučila da se Roni tako zove. Čim sam čuo to ime, znao sam da je savršeno!

I najzad hvala Džejsonu Ridu, Dženifer Gibgot i Adamu Šenkmanu za njihov rad na filmskoj verziji *Poslednje pesme*.

Prolog

.....

Roni

Zureći kroz prozor spavaće sobe, Roni se pitala je li pastor Haris već u crkvi. Pretpostavljala je da jeste, a dok je posmatrala kako talasi zapljuskuju obalu, razmišljala je opaža li on i dalje igru svetlosti koja dopire kroz oslikani prozor. Možda i ne opaža – prozor je, na kraju krajeva, namešten pre više od mesec dana, a pastor je verovatno prezauzet da bi ga još primećivao. Ipak se nadala da je neko nov u gradu svratio jutros u crkvu i doživeo isto ono čudo kao i ona kad je onog hladnog novembarskog dana prvi put videla crkvu okupanu svetlošću. I nadala se da je posetilac odvojio koji trenutak da se zapita odakle je stigao taj prozor i da se divi njegovoj lepoti.

Već je čitav sat bila budna, ali još nije bila spremna da se suoči s danom. Raspust je ove godine bio drugačiji. Juče je svog mlađeg brata Džonu odvela u šetnju po plaži. Tu i tamo na tremovima kuća pored kojih su prolazili videlo se božićno drvce. U ovo doba godine na plaži su uglavnom bili sami, ali Džona nije pokazivao nikakvo zanimanje ni za talase ni za galebove koji su mu pre svega nekoliko meseci toliko privlačili pažnju. Umesto toga, želeo je da

ide u radionicu, pa ga je i odvela tamo iako se u njoj zadržao tek koji minut i onda bez ijedne reči izašao.

Na noćnom stočiću pored nje ležao je, uz ostale sitnice koje je sakupila onog jutra, svežanj fotografija iz niše u maloj kućici na plaži. U tišini ih je zagledala dok je nije prenulo kucanje na vratima. U sobu proviri njena mama.

„Želiš li da doručuješ? U ormariću sam pronašla neke žitarice.“

„Nisam gladna, mama.“

„Moraš da jedeš, dušo.“

Roni je i dalje zurila u hrpu fotografija, ali nije videla ništa. „Nisam bila u pravu, mama. I ne znam šta sad da učinim.“

„Misliš na tatu?“

„Mislim na sve.“

„Hoćeš li da porazgovaramo o tome?“

Kad Roni ne odgovori, majka priđe i sede pored nje.

„Ponekad razgovor pomogne. Ovih poslednjih dana si veoma ćutljiva.“

Roni načas oseti da je preplavljuje bremsa sećanja – požar i potonja obnova crkve, oslikani prozor, pesma koju je napokon završila. Pomislila je na Blejz i Skota i Markusa. Pomislila je na Vila. Imala je osamnaest godina i sećala se leta kada je doživela izdaju, leta kad je uhapšena, leta kad se zaljubila. Nije to bilo toliko davno, a ipak ponekad joj se činilo da je tada bila sasvim drugačija osoba.

Roni uzdahnu. „A Džona?“

„Nije ovde. Brajan ga je odveo u prodavnicu obuće. On je kao kućence. Stopala mu rastu brže nego ostali delovi tela.“

Roni se nasmeši, ali osmeh joj nestade brzo kao što se i pojavio. U tišini koja je nastupila osetila je kako joj majka skuplja dugu kosu u konjski rep. Mama je to činila još otkako je Roni bila sasvim mala devojčica. Začudo, taj joj je pokret donosio utehu. Mada to, naravno, nikad ne bi priznala.

„Imam predlog“, nastavi majka. Otišla je do ormana i izvadila kofer na krevet. „Zašto ne pričaš dok se pakuješ?“

„Ne znam odakle da počnem.“

„A da kreneš iz početka? Džona je spominjao neakve kornjače?“

Roni prekrsti ruke znajući da priča nije tu počela. „Zapravo ne“, reče. „Premda nisam bila tu kad se to dogodilo, mislim da je leto, u stvari, počelo požarom.“

„Kakvim požarom?“

Roni dohvati svežanj fotografija s noćnog stočića i nežno izvuče iskrzani novinski članak ugnežđen između dve uramljene fotografije. Pružila je majci požuteli isečak.

„Ovim požarom“, reče. „Požarom u crkvi.“

**Sumnja se da su vatru u crkvi
izazvale zabranjene petarde
Povređen pastor**

Rajtsvil Bič, Severna Karolina – U požaru uoči Nove godine uništena je čuvena prva baptistička crkva, a istražitelji sumnjaju da su vatru izazvale zabranjene petarde.

Vatrogasci su na osnovu anonimnog poziva stigli u crkvu na obali nešto posle ponoći i videli kako vatra i dim kuljaju iz začelja građevine, rekao je Tim Rajan, šef Vatrogasne službe u Rajtsvil Biču. Ostaci velike petarde pronađeni su na mestu gde je buknuo požar.

Pastor Čarli Haris zatekao se u crkvi kad je vatra izbila pa je po rukama i šakama zadobio opekotine drugog stepena. Prebačen je u Regionalni zdravstveni centar u Nju Hanoveru, gde se trenutno nalazi na odeljenju za intenzivnu negu.

Za dva meseca ovo je drugi požar koji je izbio u crkvi u Okrugu Nju Hanover. U novembru je potpuno uništena crkva Zaveta dobre nade u Vilmingtonu. „Istražitelji i taj slučaj smatraju sumnjivim, a u ovom trenutku veruju da je požar možda i podmetnut“, izjavio je Rajan.

Očevici tvrde da su dvadesetak minuta pre izbijanja požara videli petarde ispaljene na plaži iza crkve, verovatno na proslavi Nove godine. „Takvi projektili zabranjeni su u Severnoj Karolini, a posebno su opasni ako se ima u vidu da u poslednje vreme vlada suša“, upozorio je Rajan. „Ovaj požar to jasno pokazuje. Čovek je u bolnici a crkva je potpuno uništena.“

Kad je pročitala članak, majka pogleda Roni u oči. Devojka je oklevala, a onda s uzdahom započela priču u kojoj, iako je bila u prednosti samim tim što govori o proteklom događaju, i dalje nikako nije mogla da pronađe smisao.

1

.....

Roni

Šest meseci ranije

Spuštenih ramena i povijene glave, Roni se na suvozačkom sedištu pitala zašto je, zaboga, mama i tata toliko mrze.

Jedino se tako moglo objasniti zašto sada odlazi u posetu tati u onu južnjačku zabit umesto da vreme provodi s prijateljima kod kuće na Menhetnu.

Ne, nije tako. Ne ide samo u posetu ocu. Poseta podrazumeva vikend-dva, možda i nedelju dana. Pretpostavljala je da bi posetu i mogla da izdrži. Ali da ostane do kraja avgusta? Gotovo čitavo leto? To je bilo prognanstvo i bezmalo svih devet sati, koliko im je trebalo da kolima stignu donde, osećala se kao uhapšenik koga prebacuju u seoski zatvor. Nije mogla da veruje da će je mama stvarno naterati na to.

Roni se toliko zadubila u svoje jade da joj je trebalo sekund-dva da prepozna Mocartovu Sonatu broj šesnaest u C-duru. Bio je to jedan od komada koje je svirala pre četiri godine u Karnegi holu i znala je da ga je mama pustila dok je Roni spavala. E baš šteta. Roni pruži ruku da ugasi muziku.

„Zašto to radiš?“, namršti se majka. „Volim da slušam kako sviraš.“

„Ja ne volim.“

„A ako utišam?“

„Prestani, mama. Okej? Nisam raspoložena.“

Roni je gledala kroz prozor znajući dobro da je mama čvrsto stisnula usne. Mama je to ovih dana često radila. Kao da su joj usne namagnetisane.

„Čini mi se da sam videla pelikana kad smo prelazili most koji vodi u Rajtsvil Bič“, reče majka s usiljenom vedrinom.

„O, nije moguće. Možda bi trebalo da zovneš Lovca na krokodile.“*

„Umro je“, reče Džona, čiji je glas, pomešan sa zvucima gejmboja, dopirao sa zadnjeg sedišta. Njen desetogodišnji davež od brata nije se odvajao od te sprave. „Zar se ne sećaš?“, nastavio je. „Baš je bilo tužno.“

„Naravno da se sećam.“

„Nije izgledalo da se sećaš.“

„E pa sećam se.“

„Onda nije trebalo da kažeš to što si rekla.“

Nije se trudila da odgovori i treći put. Njen brat je uvek morao da ima poslednju reč. To ju je dovodilo do *ludila*.

„Jesi li uopšte mogla da zaspiš?“, upita je majka.

„Spavala sam dok nisi uletela u onu rupu. Baš ti hvala, zamalo sam glavom udarila u staklo.“

Majka je i dalje gledala kud vozi. „Drago mi je da vidim kako si posle spavanja bolje raspoložena.“

Roni naduva balon od žvakaće gume koji puče. Mama je mrzela pukanje balona i Roni je upravo zato skoro neprestano to radila dok su se vozili autoputem I-95. Taj međudržavni put bio je, po njenom skromnom mišljenju, najdosadniji autoput koji se može

* Misli se na Stivena Roberta Irvina (1962–2006), australijskog prirodnjaka i televizijskog voditelja, poznatog po serijalu *Lovac na krokodile*. (Prim. prev.)

zamisliti. Ukoliko se nekome baš naročito ne dopadaju masna brza hrana, odvratni toaleti i milioni borova, ovaj hipnotički ružan krajolik može lako da ga uspaва.

Isto to je majci rekla i u Delaveru, Merilendu i Virdžiniji, ali mama se nije obazirala. Premda se trudila da im putovanje bude ugodno budući da se neko vreme neće vidati, mama nije volela da razgovara u kolima. Nije se prijatno osećala ni za volanom, što i ne iznenađuje kad se zna da se voze ili podzemnom železnicom ili taksijem ukoliko treba da idu negde. Ali u stanu... e *to* je već bila druga priča. Tamo se mama nije libila da se razgalami, pa je nadstojnik zgrade za poslednja dva-tri meseca dvaput svraćao da ih zamoli da budu tiši. Mama je verovatno bila ubeđena da će u Roni probuditi zanimanje ukoliko bude glasnije vikala zbog njenih ocena, prijatelja, činjenice da nikad ne dolazi kući na vreme ili zbog incidenta – naročito zbog *incidenta*.

Dobro, nije ona najgora mama na svetu. Zaista nije. A u trenutcima velikodušnosti Roni bi možda čak i priznala da je lepa za jednu mamu. Ali njena mama je jednostavno bila zarobljena u neku vremensku zamku gde deca nikad ne odrastu, pa je Roni po stoti put zažalila što se nije rodila u maju umesto u avgustu. Tada će napuniti osamnaest i mama više neće moći ni na šta da je prisili. Zakonski će biti dovoljno stara da donosi sopstvene odluke, a recimo samo da dolazak ovamo nije bilo ono što je želela da uradi.

No sada Roni nije imala izbora. Zbog toga što joj je i dalje sedamnaest godina. Zbog onog *kalendarskog trika*. Zbog toga što je mama ostala u drugom stanju *tri meseca ranije no što je trebalo*. Šta bi s tim? Ma koliko da je Roni preklinjala, bunila se i cmizdrila zbog planova za leto, to ništa nije promenilo. Roni i Džona će leto provesti s tatom, i tačka. *Nije htela da čuje nikakvo ako, i, ili*, kako se izrazila mama. Roni je *prezirala* tu rečenicu.

Čim su prešli most, letnja saobraćajna gužva usporila je kolo-
nu vozila koja se jedva pomerala. Sa strane, između kuća, Roni je
ugledala okean. Jupi. Kao da je nju briga.

„Zašto nas ono beše teraš na ovo?“, progundā Roni.
 „O tome smo već razgovarali“, odgovori joj majka. „Morate da provedete malo vremena i s tatom. Nedostajete mu.“
 „Ali zašto čitavo leto? Zar ne bismo mogli da ostanemo dve nedelje?“
 „Trebā vam više od dve nedelje. Nisi ga videla tri godine.“
 „Nisam ja kriva za to. On je taj koji je otišao.“
 „Jeste, ali nećeš da pričaš s njim kad ti telefonira. Svaki put kad dođe u Njujork da vidi tebe i Džonu, ignorišeš ga i odeš sa svojim prijateljima.“
 Ronin balon od žvakaće gume ponovo puče. Krajičkom oka primetila je kako se majka trglā.
 „Ne želim da ga vidim ni da s njim razgovaram“, reče Roni.
 „Samo se trudi što više možeš, okej? Tvoj otac je dobar čovek i voli te.“
 „Je li nas zato ostavio?“
 Umesto odgovora, majka baci pogled u retrovizor.
 „Ti se ovome raduješ, zar ne, Džona?“
 „Šališ se? Biće sjajno!“
 „Drago mi je da imaš dobar pristup. Mogao bi možda i sestru da podučiš tome.“
 Džona frknu. „Aha, kako da ne.“
 „Jednostavno ne razumem zašto leto ne mogu da provedem sa svojim društvom“, gundāla je Roni ponovo se ubacivši u razgovor. Još nije sve rekla. Mada je znala da su izgledi mali, bezmalo nikakvi, i dalje je maštala da može ubediti mamu da okrenu kola i da se vrate.
 „Drugim rečima, ti bi radije svako večē provodila po klubovima? Roni, ja nisam naivna. Znam šta se događa po takvim mestima.“
 „Mama, ja ne radim ništa loše.“
 „A tvoje ocene? I kašnjenja? I...“
 „Možemo li da pričamo o nečem drugom?“, prekide je Roni.
 „Na primer, zašto je toliko važno da provedem vreme s tatom?“

Majka nije obraćala pažnju na nju. A opet, Roni je znala, imala je sve razloge da se tako ponaša. Na to pitanje odgovorila joj je milion puta iako Roni nije želela da prihvati odgovor.
 Saobraćajna gužva se malo raščistila, pa kola krenuše brže, ali se već na pola ulice ponovo zaustaviše. Majka otvori prozor i pokuša da izviri i pogleda napred, dalje od kola neposredno pred njom.
 „Pitam se šta se događa“, promrmljala je. „Svuda je zaista velika gužva.“
 „Zbog plaže“, reče Džona. „Na plaži je uvek gužva.“
 „Nedelja je, tri po podne. Ne bi trebalo da je ovolika gužva.“
 Roni podvi noge poda se. Mrzela je svoj život. Mrzela je sve ovo.
 „Mama?“, upita Džona. „Zna li tata da je Roni bila uhapšena?“
 „Zna“, odgovori majka.
 „I šta će uraditi?“
 Ovog puta mu odgovori Roni. „Neće uraditi ništa. Njemu je stalo jedino do njegovog klavira.“

Roni je *mrzela* klavir i zaklela se da više nikad neće svirati, a ta je odluka začudila čak i neke njene najbolje prijatelje pošto je svirala gotovo otkako su je upoznali. Njen tata, nekad profesor na Džulijardu,* predavao je i njoj, pa je dugo bila opsednuta željom ne samo da svira već i da komponuje muziku sa svojim ocem.

I u tome je bila dobra. Vrlo dobra, zapravo, a zbog očeve veze s Džulijardom, njena darovitost bila je dobro poznata upravi i profesorima te škole. Glas se lagano pronosio među svetom u kojem je vladala deviza: „Klasična muzika je izuzetno važna“, svetom koji je za njenog oca predstavljao život. Usledila su dva-tri članka u časopisima o klasičnoj muzici i potom umereno dugačak tekst u *Njujork tajmsu* koji se usredsredio na vezu između oca i kćerke, što je sve na kraju dovelo do željenog nastupa u serijalu *Mladi izvođači*,

* Čuvena umetnička škola u Njujorku. (Prim. prev.)

održanom pre četiri godine u Karnegi holu. To je, mislila je, vrhunac njene karijere. I to jeste bio vrhunac – bilo joj je sasvim jasno šta je postigla. Znala je koliko je to retka prilika, ali u poslednje vreme se pitala jesu li žrtve koje to iziskuje vredne svega toga. Na kraju krajeva, verovatno niko izuzev njenih roditelja i ne pamti njen nastup. Niti je kome stalo. Roni je naučila da dar za muziku ne znači ništa ukoliko nemaš popularni video na veb-stranici *YouTube* ili ako ne nastupaš pred hiljadama ljudi.

Ponekad bi zažalila što je otac nije usmerio na električnu gitaru. Ili makar na časove pevanja. Šta je mogla da uradi sa svojim darom za sviranje klavira? Da predaje u nekoj lokalnoj školi? Ili da svira u predvorju nekog hotela dok se gosti prijavljuju na recepciji? Ili da živi teško kao njen otac? Pogledaj samo kud je njega klavir odveo. Završio je tako što je dao otkaz na Džulijardu kako bi putovao kao koncertni pijanista i na kraju svirao po nekim bednim dvoranama u kojima je slušalaca bilo tek toliko da popune prva dva reda. Putovao je četrdeset nedelja godišnje, dovoljno da to počne da utiče na brak. Mama je sve vreme galamila, a tata se, kao i obično, povlačio u svoju ljušturu dok se jednog dana jednostavno nije ni vratio s produžene turneje po jugu zemlje. Koliko je znala, sada uopšte i ne radi. Čak ne daje ni privatne časove.

Kako ti je to uspelo, tata?

Odmahnula je glavom. Zaista nije želela da bude ovde. Bog zna da sa svim tim više ništa ne želi da ima.

„Hej, mama!“, uzviknu Džona i nagnu se napred. „Šta je ono tamo? Je li to vrteška?“

Majka je izvila vrat pokušavajući da pogleda mimo kombija u susednoj traci. „Mislim da jeste, zlato“, odgovori. „Mora da je u gradu vašar.“

„Možemo li i mi da idemo? Nakon što svi zajedno večeramo?“

„Moraćeš da pitaš tatu.“

„Aha, a možda ćemo kasnije svi sedeti oko logorske vatre i peći slatkiše od belog sleza“, dobaci Roni. „Kao jedna velika srećna porodica.“

Ovog puta su je oboje ignorisali.

„Misliš li da imaju još nešto za vožnju izuzev vrteške?“, upita Džona.

„Sigurna sam da imaju. A ako tata ne bude želeo da se vozi, sigurna sam da će sestra poći s tobom.“

„Super!“

Roni se skljoka u sedištu. Pretpostavila je da će mama predložiti nešto slično. Nije mogla da veruje koliko je sve ovo obeshrabrujuće.

2

Stiv

Stiv Miler je svirao klavir s velikim uzbuđenjem, iščekujući da mu svakog minuta stignu deca.

Klavir je bio u maloj niši pored dnevne sobe u priobalnoj prizemnoj kućici koju je sada nazivao svojim domom. Iza njega su stajali predmeti iz njegove lične istorije. Nije toga bilo mnogo. Izuzev klavira, Kim je uspela da sve njegove stvari spakuje u jednu jedinu kutiju i trebalo mu je manje od pola sata da sve stavi na mesto. Bila je tu fotografija na kojoj je s roditeljima kad je bio mali, i još jedna na kojoj kao tinejdžer svira klavir. Stajale su između njegove dve univerzitetske diplome – jedne iz Čepel Hila i druge s Univerziteta u Bostonu – a ispod je stajala zahvalnica koju je od Džulijarda dobio za petnaestu godišnjicu profesorskog rada. Blizu prozora nalazila su se tri uramljena rasporeda njegovih turneja. Najvažnije je, međutim, bilo pet-šest fotografija Džone i Roni, neke okačene na zid, a neke uramljene i postavljene na klavir, i kad god bi ih pogledao, podsetio bi se da i pored njegovih najboljih namera ništa nije ispalo onako kako je očekivao.

Kasnopodnevno sunce ukoso se probijalo kroz prozore, pa je u kući bilo zagušljivo i Stiv je osećao kako mu izbijaju graške znoja.

Na svu sreću, od jutros ga stomak ne boli onoliko, ali danima je bio uznemiren i znao je da će se bol vratiti. Stomak mu je oduvek bio slaba tačka. Kao dvadesetogodišnjak dobio je čir i bio na bolničkom lečenju zbog upale debelog creva. Sa trideset su mu operisali slepo crevo koje je puklo dok je Kim bila u drugom stanju sa Džonom. Tablete rolejds jeo je kao bombone, godinama je uzimao neksijum, i mada je znao da je verovatno mogao da se hrani bolje i vežba više, nije verovao da bi mu išta od toga pomoglo. Stomačni problemi bili su porodično nasleđe.

Pre šest godina mu je umro otac, što ga je promenilo, i sve vreme od te sahrane osećao se kao da su mu dani odbrojani. A u izvesnom smislu u to je bio uveren. Pre pet godina dao je otkaz na Džulijardu, godinu dana kasnije odlučio je da okuša sreću kao koncertni pijanista. Pre tri godine on i Kim su odlučili da se razvedu. Pre nepunih dvanaest meseci bilo je sve manje turneja dok na kraju nisu sasvim prestale. Prošle godine se vratio ovamo, u grad gde je odrastao, u grad koji je mislio da više nikad neće videti. Sada se spremao da leto provede sa svojom decom i premda se trudio da zamisli šta će jesen doneti kad se Roni i Džona vrate u Njujork, zasigurno je jedino znao da će lišće najpre postati žuto, a zatim crveno i da će on ujutro videti svoj dah kao oblačiće pare. Odavno je odustao od pokušaja da predvidi budućnost.

To ga nije mučilo. Znao je da od predviđanja nema nikakve koristi. Uostalom, jedva je razumevao i prošlost. Ovih dana je sa sigurnošću jedino mogao da tvrdi kako je on običan u svetu čiji su miljenici neobični, a ta je spoznaja u njemu izazivala nejasno razočaranje u život koji vodi. Ali šta je mogao da učini? Nasuprot oduvek otvorenoj i društvenoj Kim, on je bio povučeniji i utapao se u gomilu. Premda je kao muzičar i kompozitor imao izvesnog dara, nedostajala mu je harizma, privlačnost umešnog zabavljača ili već to nešto što izdvaja izvođača. Ponekad bi čak i sam priznao da je u životu bio više posmatrač nego učesnik, a u trenucima bolne iskrenosti povremeno je verovao da je neuspeh doživeo u

svemu što je važno. Imao je četrdeset osam godina. Brak mu se okončao, kćerka ga je izbegavala, a sin odrastao bez njega. Kad bi se osvrnuo, jasno mu je bilo da za sve to ne može okriviti nikog do sebe. Više od svega, želeo je da zna može li neko poput njega još osetiti prisustvo Boga.

Pre deset godina takvo nešto ne bi mu ni palo na pamet. Ni pre dve godine. Ali srednje doba, ponekad je mislio, nateralo ga je da se zamisli. Premda je nekad verovao da odgovor leži u muzici koju stvara, sada je pomišljao da je pogrešio. Što je o tome više mislio, to je više uviđao da je za njega muzika oduvek predstavljala način da se udalji od stvarnosti, a ne sredstvo pomoću kojeg će tu stvarnost dublje proživeti. Možda je iskusio strast i pročišćenje u delima Čajkovskog i osetio se ostvarenim kad je napisao sopstvene sonate, ali je sada znao da se to što se zakopava u muziku ne tiče toliko Boga koliko sebične želje da pobjegne.

Sada je verovao da je pravi odgovor povezan sa suštinom ljubavi koju oseća prema svojoj deci, sa patnjom koju oseća kad se probudi u pustoj kući i shvati da nisu tu. Ali čak i tada je znao da postoji još nešto.

I nekako se nadao da će mu njegova deca pomoći da to nađe.

Nekoliko minuta docnije Stiv primeti kako se sunce odbija o vetrobran prašnjavog karavana pred kućom. Kim i on su ga kupili pre mnogo godina da bi vikendom odlazili u nabavku i na porodične izlete. U jednom trenutku se zapitao je li se setila da promeni ulje pre nego što je krenula na put, ili uopšte otkako je on otišao iz kuće. Verovatno nije, zaključio je. Kim takve stvari nisu išle od ruke, pa se zato uvek on starao o njima.

Ali taj deo njegovog života sada je gotov.

Dok je Stiv ustao i stigao na trem, Džona je već izašao iz kola i jurio prema njemu. Kosa mu je bila raščupana, naočari iskrivljene,

a ruke i noge mršave kao olovčice. Stiv oseti kako mu se grlo steže, i ponovo mu pade na um koliko je propustio u poslednje tri godine.

„Tata!“

„Džona!“, doviknu mu Stiv koračajući po tvrdom pesku u svom dvorištu. Kad mu Džona skoči u zagrljaj, umalo nije pao.

„Toliko si porastao“, reče.

„A ti si se smanjio!“, odgovori mu Džona. „Sad si mršav.“

Stiv čvrsto zagrlji sina pa ga spusti. „Drago mi je što ste došli.“

„I meni. Mama i Roni su se svađale čitavim putem.“

„To baš nije zabavno.“

„Nema veze. Ne obraćam pažnju. Izuzev kad ih podstičem.“

„Ah“, reče Stiv.

Džona namesti naočari na nosu. „Zašto nas mama nije pustila da putujemo avionom?“

„Jesi li je pitao?“

„Nisam.“

„Možda treba da je pitaš.“

„Nije važno. Samo sam se pitao.“

Stiv se nasmeši. Zaboravio je koliko mu sin može biti brbljiv.

„Hej, je li ovo tvoja kuća?“

„Jeste.“

„Super je!“

Stiv se pitao misli li Džona ozbiljno. Kuća je bila sve samo ne super. Prizemna kućica je lako mogla biti najstarije zdanje u Rajt-svil Biču, a ugnežđena između dve ogromne kuće koje su iznikle u poslednjih deset godina, delovala je još manja. Boja se ljuštila, na krovu je nedostajala šindra na mnogim mestima, a trem je trulio. Ne bi ga iznenadilo da sledeća iole ozbiljnija oluja oduva kuću, mada bi to nesumnjivo obradovalo susede. Otkako se uselio, ni jedna ni druga porodica nisu s njim prozborile ni reč.

„Misliš?“, upita Džonu.

„Halo? Nalazi se na samoj plaži. Šta ćeš više?“ Pokazao je na okean. „Smem li malo da pogledam?“

„Naravno. Ali budi oprezan. I ostani iza kuće. Nemoj nekud da odlutaš.“

„Dogovoreno.“

Stiv ga je posmatrao kako trkom odlazi, a zatim se okrenu i vide da mu prilazi Kim. Roni je takođe izašla, ali je i dalje stajala pored kola.

„Zdravo, Kim“, reče.

„Stive.“ Kratko ga je zagrlila. „Jesi li dobro?“, upita. „Izgledaš mršavo.“

„Dobro sam.“

Stiv iza nje primeti kako im se Roni lagano približava. Zapanjio se koliko se promenila od poslednje fotografije koju mu je Kim poslala imejlom. Nestalo je prave američke devojčice koju je pamtio, a na njenom mestu bila je mlada žena s ljubičastim pramenom u dugoj smeđoj kosi, crnim lakom na noktima, odevena u crno. Uprkos očiglednim znacima tinejdžerskog buntovništva, ponovo je pomislio koliko Roni liči na svoju majku. I to je dobro. Lepa je, pomislio je, kao i uvek.

Nakašljao se. „Zdravo, dušo. Drago mi je da te vidim.“

Kad Roni nije odgovorila, Kim ju je popreko pogledala. „Ne budi nevaspitana. Otac ti se obraća. Kaži nešto.“

Roni prekrsti ruke. „U redu. Šta kažeš na ovo? Ne nameravam da ti sviram klavir.“

„Roni!“ Stiv je osetio razdražljivost u Kiminom glasu.

„Šta je?“ Zabacila je glavu. „Htela sam samo da to odmah raščistimo.“

Pre nego što je Kim uspela da odgovori, Stiv zavrte glavom. Poslednje što je želeo bilo je svađa. „U redu je, Kim.“

„Da, mama. U redu je“, žurno reče Roni. „Moram da protegnem noge. Idem u šetnju.“

Dok se teškim korakom udaljavala, Stiv je gledao kako se Kim bori s porivom da je pozove da se vrati. Ali na kraju ne reče ništa.

„Duga vožnja?“, upitao ju je trudeći se da svemu dâ vedriji ton.

„I ne sanjaš koliko je trajala.“

Osmehnulo se, tek načas pomislivši kako je lako zamisliti da su još u braku, oboje u istom timu, oboje i dalje zaljubljeni.

Ali, naravno, nisu bili.

Pošto je istovario torbe, Stiv je otišao u kuhinju i iz starinske posude izvadio kockice leda, pa ih ubacio u različite čaše koje je dobio uz kuću.

Okrenut leđima, čuo je da je Kim ušla u kuhinju. Iz bokala je nasuo slatki čaj u dve čaše, pa joj pružio jednu. Džona je napolju naizmenično jurio za talasima i bežao pred njima dok su nad njim leteli galebovi.

„Izgleda da se Džona lepo zabavlja“, rekao je.

Kim zakorači ka prozoru. „Nedeljama je uzbuđen zbog dolaska.“ Oklevala je. „Nedostaješ mu.“

„I on meni.“

„Znam“, reče Kim. Otpila je gutljaj čaja a zatim pogledala po kuhinji. „Dakle, ovo je kuća, a? Ima... atmosferu.“

„Pretpostavljam da pod atmosferom misliš na krov koji prokišjava i na to što ne postoji klima-uređaj.“

Kim se, zatečena, kratko osmehnula.

„Znam da nije bogzna šta. Ali mirno je i mogu da gledam izlazak sunca.“

„I crkva ti dozvoljava da ovde besplatno živiš?“

Stiv potvrdno klimnu glavom. „Pripadala je Karsonu Džonsonu, ovdašnjem umetniku koji je preminuo. Kuću je zaveštao crkvi. Pastor Haris mi je dozvolio da ovde živim dok ne budu hteli da je prodaju.“

„I kako izgleda ponovo živeti kod kuće? Hoću da kažem, tvoji roditelji su živeli tri ulice dalje, zar ne?“

Sedam, zapravo. Bila je blizu. „Dobro je“, slegnuo je ramenima.

„Sad ima mnogo sveta. Grad se uistinu promenio otkako sam poslednji put bila.“

„Sve se menja“, reče Stiv. Naslonio se na pult i prebacio nogu preko noge. „Dakle, kad je veliki dan?“, upita menjajući temu. „Tvoj i Brajanov?“

„Stive... što se toga tiče...“

„U redu je“, odgovori podižući ruku. „Drago mi je što si našla nekog.“

Kim ga je gledala očito se pitajući da li da njegove reči prihvati takve kakve su ili da zakorači na nesigurno tlo.

„U januaru“, najzad reče. „I želim da znaš da sa decom... Brajan se ne pretvara da je nešto što nije. Dopao bi ti se.“

„Siguran sam da bi“, uzvratio je, pa otpio gutljaj čaja i spustio čašu. „Šta deca misle o njemu?“

„Džoni se izgleda dopada, ali Džoni se svi dopadaju.“

„A Roni?“

„Slaže se s njim otprilike jednako kao i s tobom.“

Stiv se nasmeja, a onda primeti njeno zabrinuto lice. „Kako je ona zapravo?“

„Ne znam“, uzdahnu Kim. „A mislim da ne zna ni ona. Sada je u mračnoj, mrzovoljnoj fazi. Ne dolazi kući na vreme, a kad s njom razgovaram, uglavnom odgovara: *Ma dobro*. Pokušavam da to pripišem tipičnom tinejdžerskom ponašanju, pošto se sećam kakva sam ja bila... ali...“ Zavrtela je glavom. „Video si kako se oblači, je li? I frizuru i onu užasnu maskaru?“

„Mmm.“

„I?“

„Moglo bi biti i gore.“

Kim zausti da nešto kaže, ali kad ništa ne reče, Stiv je znao da je bio u pravu. U ma kakvoj fazi da je Roni i ma kakve bojazni da ima Kim, Roni je i dalje Roni.

„Pretpostavljam da bi“, složi se Kim, a onda odmahnu glavom. „Ne, znam da si u pravu. S njom je jednostavno u poslednje vreme teško izaći na kraj. Ponekad je veoma dobra. Na primer, s Džonom. Čak i kad se svađaju kao pas i mačka, ona ga ipak svakog vikenda

vodi u park. A kad se mučio s matematikom, svako veče ga je podučavala. Što je čudno, pošto jedva polaže svoje predmete. A nisam ti rekla da sam je naterala da polaže završne ispite u februaru. Na svako pitanje je pogrešno odgovorila. Znaš li koliko moraš da budeš pametan da bi pogrešno odgovorio na svako pitanje?“

Kad se Stiv nasmejao, Kim se namršti. „Nije smešno.“

„Jeste pomalo.“

„Nisi se ti s njom borio poslednje tri godine.“

Prekoren, Stiv zastade. „U pravu si, izvini.“ Ponovo je uzeo čašu. „Šta je sudija rekao kad je uhvaćena da krađe u prodavnici?“

„Samo ono što sam ti rekla kad smo razgovarali telefonom“, odgovorila je skrušeno. „Ako se samo na ovome završi, to će joj biti izbrisano iz dosijea. Ali ako se ponovi...“ Kim začuta.

„Brine te to“, poče Stiv.

Kim se okrenu. „Nije prvi put, u tome je problem“, iskreno reče. „Priznala je da je prošle godine ukrala narukvicu, ali ovog puta je rekla da je kupovala gomilu stvari u apoteci i nije sve mogla da držiti, pa je karmin gurnula u džep. Sve ostalo je platila, i kad pogledaš snimak s nadzorne kamere, izgleda kao da ga je zaista jednostavno previdela, ali...“

„Ali nisi sigurna.“

Kad Kim ne odgovori, Stiv odmahnu glavom. „Nije ona na putu da postane kriminalac. Pogrešila je. I uvek je bila mekog srca.“

„To ne znači da sad govori istinu.“

„Ne znači ni da laže.“

„Dakle, ti joj veruješ?“ Na licu su joj se ogledale i nada i sumnja.

Razmišljao je o incidentu kao i mnogo puta otkako ga je Kim obavestila. „Da“, reče. „Verujem joj.“

„Zašto?“

„Zato što je dobro dete.“

„Otkud znaš?“, upita ga. Prvi put joj se u glasu osećao bes. „Poslednji put kad si bio s njom, završavala je prvi razred srednje škole.“ Tada mu okrenu leđa i skrštenih ruku se zagleda kroz prozor.

Ogorčeno je nastavila: „Mogao si da se vratiš, znaš. Mogao si ponovo da predaješ u Njujorku. Nisi morao da putuješ po zemlji, nisi morao da se preseliš ovamo... mogao si biti deo njihovog života.“

Njene reči ga zboleše, ali znao je da je u pravu. No nije sve bilo tako jednostavno, a razloge su oboje znali iako ih ni jedno ni drugo nisu spominjali.

Napeta tišina prođe kad se Stiv najzad nakašlja. „Samo sam hteo da kažem da Roni ume da razlikuje dobro i zlo. Koliko god da ističe svoju samostalnost, i dalje verujem da je ista ličnost kakva je uvek i bila. U onome što je istinski važno, nije se promenila.“

Pre no što je Kim stigla da razmisli kako i da li da mu odgovori, zajapureni Džona grunu na ulazna vrata.

„Tata! Našao sam sjajnu radionicu! Hajde! Hoću da ti pokažem!“

Kim upitno podiže obrve.

„Iza kuće je“, reče Stiv. „Želiš li da je vidiš?“

„Super je, mama!“

Kim pogleda Stiva pa Džonu, a onda ponovo Stiva. „Ne, u redu je“, reče. „Čini mi se kao da je to prava stvar za oca i sina. A osim toga, zaista moram da krenem.“

„Već?“, upita Džona.

Stiv je znao koliko će ovo Kim teško pasti, pa odgovori umesto nje. „Mamu čeka dugačak put. A osim toga, želeo sam da te večeras vodim na vašar. Može tako?“

Stiv je primetio kako su se Džoni ramena malo pognula.

„Valjda može“, odgovori Džona.

Nakon što se Džona pozdravio s majkom – Roni i dalje nije bilo na vidiku, a sudeći po onome što je Kim rekla, neće se uskoro ni pojaviti – Stiv i Džona su otišli do radionice, nakrivljenog zasebnog kućerka s limenim krovom koji je pripadao posedu.

Poslednja tri meseca Stiv je popodneva uglavnom provodio u radionici, okružen raznovrsnom starudijom i malim komadima

oslikanog stakla koje je Džona sada razgledao. Usred radionice nalazio se veliki radni sto na kojem su bili začeci vitražnog prozora, ali su Džonu više zanimala neobične punjene životinje izložene na policama – specijalnost prethodnog vlasnika. Bilo je teško ne biti opčinjen bićem koje je pola veverica, a pola brancin, ili glavom oposuma nakalemjenom na telo kokoške.

„Šta je ovo?“, upita Džona.

„Trebalo da bude umetničko delo.“

„Mislio sam da su umetnička dela slike i tome slično.“

„Jesu. Ali ponekad je umetničko delo i nešto drugo.“

Džona nabra nos zureći u nešto što je pola zec, pola zmija. „Ne liči mi baš na umetnost.“

Kad se Stiv osmehnuo, Džona pokaza na oslikani prozor na radnom stolu. „Je li i ovo njegovo delo?“, upita.

„To je, zapravo, moje. Pravim ga za crkvu koja se nalazi malo dalje niz ulicu. Prošle godine se zapalila pa je prozor uništen u požaru.“

„Nisam znao da umeš da praviš prozore.“

„Verovao ili ne, naučio sam od umetnika koji je nekad ovde živio.“

„Ovog što je pravio životinje?“

„Baš tog.“

„Poznavao si ga?“

Stiv se pridruži sinu za stolom. „Kao dete sam krišom dolazio ovamo u vreme kad je trebalo da budem na časovima veronauke. On je napravio vitraže za gotovo sve crkve u okolini. Vidiš onu sliku na zidu?“ Stiv pokaza na malu fotografiju vaskrslog Hrista zakačenu za jednu od polica koja se u opštem metežu teško mogla primetiti. „Nadam se da će, kad bude završen, izgledati upravo tako.“

„Super“, reče Džona a Stiv se osmehnu. Očigledno je to bila Džonina nova omiljena reč. Pitao se koliko li će je puta čuti ovog leta.

„Želiš li da pomažeš?“

„Smem li?“

„Na to sam računao.“ Stiv ga blago gurnu. „Trebam ti dobar pomoćnik.“

„Je li teško?“

„Kad sam počeo, bio sam tvojih godina. Siguran sam da ćeš i ti moći.“

Džona obazrivo uze parče stakla i pogleda ga, okrenuvši ga prema svetlosti, sav ozbiljan. „I ja sam prilično siguran da ću moći.“

Stiv se nasmeši. „Ideš li još u crkvu?“ upita ga.

„Aha. Ali ne u onu u koju smo mi išli. Sad idemo tamo gde Brajan voli da ide. A Roni ne ide uvek s nama. Zaključa se u svoju sobu i neće da izađe, ali čim odemo iz kuće, ona sa drugaricama ode u *Starbaks*. Mama se ljuti zbog toga.“

„To se dešava kad deca postanu tinejdžeri. Stavljaju roditelje na probu.“

Džona vrati staklo na sto. „Ja neću“, reče. „Ja ću uvek biti dobar. Mada mi se nova crkva ne dopada mnogo. Dosadna je. Možda više neću ići tamo.“

„Pošteno.“ Stiv zastade. „Čujem da ove jeseni ne igraš fudbal.“

„Ne ide mi dobro.“

„Pa šta? Zabavno je, zar ne?“

„Nije kad ti se ostala deca rugaju.“

„Rugaju ti se?“

„Nema veze. Ne smeta mi.“

„Ah“, reče Stiv.

Džona se premesti s noge na nogu – nešto ga je očigledno mučilo. „Roni nije pročitala nijedno pismo koje si joj poslao, tata. Ni klavir više neće da svira.“

„Znam“, odgovori Stiv.

„Mama kaže da je to zato što ima PMS.“

Stiv se umalo nije zagrcnuo, ali se brzo pribrao. „Znaš li ti uopšte šta to znači?“

Džona popravi naočare. „Nisam više malo dete. To je skraćena za sindrom 'pobesnena na muškarce'.“

Stiv se nasmeja i razbaruši Džoninu kosu. „Šta kažeš, da potražimo tvoju sestru? Mislim da sam video kako ide prema vašaru.“

„Smemo li da idemo na vrtešku?“

„Na šta god hoćeš.“

„Super.“